

SZÖVEG –
LACKFI JÁNOS

A KIRADÍROZOTTAK BALLADÁJA

◆ Beszélni a hiányról. Valakiről, aki nincs, aki ráadásul önszántából vonta ki magát az életünkéből. Ahol pedig helye lett volna. Ott lett volna a helye, ott is maradt, tátong üresen. Nem róla beszélni, hanem csak a hiányáról. Dühösen, csak azért sem idézni fel hangját, nézését, kedves emlékeket. A szagokra emlékezni csupán, amelyek a legösztönszerűbb, legállatiasabb karakterjegyek. Kávébűz, cigibűz, parfümbűz. Hiánybűz. Három szenvedély háromszöge rajzolja ezt a fantomportrét. Ez az apa bárki lehetne, lehetetlen őt megtalálni, illetve nagyon is lehetséges: folyton szembejön az utcán. Ez az apa egymaga az összes férfi, az iránta érzett harag pedig az összes férfi iránt érzett harag.

Az elhagyott lány (vagy fiú, hiszen a ghanai költő cseppet sem biztos, hogy saját nevében szól) magyarázatot keres, többé-kevésbé racionálisat. A férfiak elvben az értelem fiai, csak lehet valami értelmes oka a távozásnak. Nagyobb erőterek vonzásába került, elsodorta a szerelem, a város forgataga. Távozása néma vád, ítélet a hátrahagyottakat illetően: a gyerek és az anya nem tudta visszatartani, könnyűnek találtattak. Beleolvadtak az itteni szürkeségbe, nem ríttak ki belőle. Semmik voltak, senkik, nem érdekeseek. Ami a tányérdobálásnál, ordítózásnál is drámaibb. Nem azért lépek ki az életedből, mert elviselhetetlen vagy, hanem mert nem vagy semmilyen. Levegőnek nézlek.

Megküzdési stratégiák? Anyukának még csak-csak van ilyen. Ott a kötés-horgolás, a meleg ruha illúziója, a külvilág mostoha voltára való felkészülés, az otthonosság (tév)képzete. Közben a kötés kicsipkézett semmi is, összefűzött lyukak, hiányok mintarendszere. És ott a Biblia, amely a valóságon túlemel, másik számrendszerbe konvertál. Meg ott a tévé felvizezett, kis kölnivel felütött élet-hazugsága. Máshol lenni, más sorsokba veszni, más világba vágyakozni...

A legfájóbb, legüvöltőbb kilátástalanság úgy van benne a versben, hogy nincs benne, kimarad. Semmit sem olvashatunk a gyermek érzéseiről, szokásairól, létezésének módjáról. Szeret olvasni? Ugróiskolázni? Kukoricakását eszik? Balkezes? Szépségkirálynőnek készül? Vágyakozik a fagyaltos bódénál? Kiutálják vagy van örök barátja? Nem, ez a gyerek ki van radirozva ebből a történetből. Neki nem osztottak lapot.

Csak az emlékezés tárgyi mementói maradtak, két beltéri pop-art szobor. Egy csésze, félig kiivott kávéval. Egy hamutartó, félig elszívott cigarettával. Lehet leróni előttük a kegyeletet koszorúkkal, virágokkal. Síremlékek annak, aki elment. Annak, aki abba halt bele, hogy túl kell élnie. ◆

IKERTÜKÖR

Egy-egy mai vers,
a szerző külföldi, hol nő, hol férfi.
Akik rápillantanak, költők maguk is,
egy férfi és egy nő.
Ugyanaz a szöveg kétféle
arcát mutatja kétfelé...

TINA ABENA OFORIWA A LEGNAGYOBB LECKE

Nem tudom megmagyarázni,
miért lépett le apám.
Emlékszem még a konyhában a csészére,
a félig kiivott kávéra, a hamutartóban
a félig elfüstölt Marlboróra,
a füstre, mely elűzhetetlenül
ott lengedezett a levegőben.

Még hetekkel azután is, hogy lelépett,
mindenhol és mindenben
érezni lehetett CK arcvizét,
hiánya bűzét.

Anyám sajátos szokásokat vett fel,
hétfőnként kötött,
kedden a Bibliát bújta,
az összes többi napokon pedig
üldögélt csak az árnyék közt,
a hunyorgó tévéfényben,
mely néha visszatükrözte magányát.

Csak úgy lelépett erről a vidékről.
Nem bírta itt a szürkeséget,
a szerelem súlya roskasztotta vállát.
Vajon a főváros tényleg annyira más?

»»» Lackfi János fordítása

SZÖVEG –
SZABÓ T. ANNA

HIÁNYTALAN HIÁNY

Hogy is írta Pilinszky? „*Olykor elfog a szeretet tériszonya és kicsinyes aggodalma*”. És ez még a jobbik eset, mert a tériszony erős, örvényes érzés, a kicsinyes aggodalom pedig megmutatja, hogy mi a fontos és mi nem. A szerelemnek súlya van, ezt mondja a ghánai költő verse is – de ez a súly itt nem erőemelésre, edzésre jó, hanem szimplán csak teher. A szeretet banális és unalmas: van-e ennél szomorúbb mondat? Ha nem vagyunk pszichopaták, akkor nincsen – mégis sokakat feszít a kalandvágy, mikor langyosan reménytelen életükre néznek: család, tető, esetleg kocsi is, jó, igen, igen, de hol marad a szabadság? Erre szerződtünk vajon? A nyugalmas társas semmire?

Kerülgetek, kérdezgetek... De hogy magyarázzam el a boldogságot egy boldogtalanak? Azt mondják, vegyi kérdés ez is, endorfinok, téhacé, velünk született képesség – ennyire kilátástalan volna változtatni? Ezért a sok pótszer, kávé, alkohol és nikotin, hogy felpörgessük magunkat a boldogságig? *Hol a boldogság mostanában, barátságos meleg szobában* – Petőfinek ennyi is elég volt, nem is csoda, hiszen rettentő sokszor megtapasztalhatta az országutak csontig hatoló szeles hidegét. Igen ám, de ő is vándorolt, egyfolytában ment, mondhatnánk, ajzószernek is használta a gyaloglást, és még a házasság boldogsága se bírhatta rá, hogy nyugton megüljön a fészkén, amikor a szabadság volt a tét. *Szabadság, szerelem, e kettő kell nekem...* De hogy is van tovább? *Szabadságért föláldozom szerelmemet.*

Ez a vers nem haragos, nem vádaskodik, nem kijelent. Kérdez. A naitítás nem tettett szerep, hanem a hirtelen elárvult gyermek szemének fájdalmas pillantása. A gyermeké, aki nem tehet semmiről, és nem érzi a kiégés, a tehetetlenség terhét, a kalandvágy és a célkeresés indulatát. A költő kevés szóval, tiszta képekkel, erős szavakkal érzékelteti egy megrekedt és boldogtalan élet reménytelenségét. Egy életét? Nem: az apa után az anya élete is tönkremegy, és a gyerekek is elvesztik a biztonságérzetüket. Milyen ismerős képlet. Afrikában vagy Magyarországon, vagy bárhol a világon megtörténhet. A feleség vonatra ül, a férfi hajóra száll, a szülő lelép, vagy csak leugrik a trafikba és soha nem jön vissza, a család meg szép csendes tönkremegy. A céltalanság unalmas. A célkeresés tragédia. Csapdahelyzet ez a javából.

Hol a szabadság mostanában? Mint arcszeszizillat vagy dohányszag, úgy issza bele magát ruhába, orrba, múltba és jövőbe ez a nyugtalanító kérdés. Felelősség, döntés, akarat – ezek az egyszerű, kemény szavak tolnak elő a *szeretet* szó magasztossága helyett. A boldogságról szó sem eshet, a boldogság csak a tévében létezik. Tehetetlenség és tehetség: hiába. A hiány hiánytalan. A magány nemzedékről nemzedékre öröklődik. ♦